

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و برزنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Iran's M.

انینۀ ایران

بهرام رحمانی
۲۶ می ۲۰۱۵

نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران یا مرکز سانسور و تفتیش عقاید!

بیست و هشتمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، در روزهای ۱۶ تا ۲۶ اردیبهشت ۱۳۹۴ برگزار شد. به گزارش رسانه‌های خبری نمایشگاه امسال نیز با تهدید و تفتیش و سانسور همراه بوده است. از محل برگزاری نمایشگاه تا جمع‌آوری برخی کتاب‌ها و تعطیلی به گفته مسؤولان غرفه‌های «متخلف» مجازات‌های در نظر گرفته شده برای به اصلاح «متخلفان» نمایشگاه کتاب نیز در نوع خود قابل توجه است: جمع‌آوری آثار، اخطار کتبی، تعطیلی یک‌روزه غرفه، تعطیلی دوازده غرفه، جمع‌آوری کتاب و تعطیلی غرفه تا پایان نمایشگاه از جمله مجازات‌هایی است که تاکنون اجرا شده‌اند.

مسؤولان ناظر بر برگزاری نمایشگاه کتاب لیستی بلند بالایی از مواردی را منتشر کرده‌اند که در پی آن‌ها کتاب‌های ارائه شده در نمایشگاه حتی در صورت داشتن مجوز وزارت ارشاد و فرهنگ اسلامی، جمع‌آوری خواهند شد.

به گفته همایون امیرزاده، رئیس هیأت رسیدگی به تخلفات ناشران، ترویج و تبلیغ الحاد و اباحه‌گری، تحریف یا انکار مبانی و احکام اسلام، مخدوش کردن چهره پیامبران، امامان و بزرگان دین، ترویج چهره‌های منحرف و هابیت، بهائیت و عرفان‌های کاذب از جمله مواردی است که با آن‌ها برخورد می‌شود.

این مقام مسؤول همچنین گفت در حوزه فلسفه نیز کتاب‌های مروج اندیشه‌های پوچ‌گرایانه، سکولاریسم و اومانیزم افراطی، ترویج و تبلیغ فرقه‌های صوفیه و عرفان‌های شریعت‌ستیز و التقاطی، ترویج و تبلیغ موارد خرافی مثل رمل و اسطرلاب، کف‌بینی، جادو و سنگ‌شناسی جمع‌آوری شده‌اند.

امیرزاده، تصریح کرد که در حوزه علوم سیاسی، اجتماعی و تاریخی نیز ترویج آرای گروه‌های محارب، غیرقانونی و ضدانقلاب و همچنین دفاع از نظام سلطنتی و استبداد و تطهیر چهره منفی آن‌ها، تخریب، توهین و اهانت به روح‌الله خمینی، علی خامنه‌ای و مراجع تقلید شامل موارد تخلفات است.

رئیس هیأت رسیدگی به تخلفات ناشران، همچنین گفته است با هرگونه کتابی که شامل مواردی علیه قانون اساسی و انقلاب اسلامی، ایجاد اختلاف و درگیری در میان طوایف قومی، اخلاص در وحدت ملی و تمامیت ارضی کشور باشد برخورد خواهد شد.

در همین حال کتاب‌هایی با محتوای تمسخر و تضعیف غرور ملی، روح وطن‌دوستی و ایجاد خودباختگی در مقابل تمدن استعماری، ترویج کتاب، اصول و مبانی صهیونیسم و کلیه کتاب‌هایی که اسرائیل را به رسمیت می‌شناسند اجازه عرضه در نمایشگاه را ندارد.

به گفته این مسؤول نظارتی در زمینه کتاب‌های هنری نیز، ترویج آموزه‌های مغایر با فرهنگ اسلامی، رواج سبک‌های غیردینی در حوزه هنر، عرضه مضامین و تصاویر غیراخلاقی و همچنین تبلیغ افراد و جریان‌های هنری فاسد، از جمله مواردی است که منجر به جمع‌آوری کتاب‌های عرضه شده می‌شود.

بر اساس گزارش رسانه‌ها، با این تهدیدات، تنها در دو روز نخست نمایشگاه، ۳۹ اثر جمع‌آوری شد که تعدادی از آن‌ها پس از بررسی برای ارائه در نمایشگاه کتاب مضر شناخته شدند. این گزارش اضافه می‌کند که برخی ناشران نیز توافق کردند که تعدادی از کتاب‌های دارای مجوز را نیز در نمایشگاه کتاب تهران ارائه نکنند.

همایون امیرزاده گفت در راستای نظارت بر اقدام‌ها ناشران کتاب «منتخبی از شعرهای شاد به همراه چند عکس یادگاری» اثر فاطمه اختصاری جمع‌آوری شده است.

او تصریح کرد: «از ناشر این کتاب (نشر نیماژ) که در تعداد محدود به نمایشگاه آورده شده، خواسته شد که ارائه آن را در ایام نمایشگاه متوقف کند. دلیل این تصمیم نیز این است که برخی از خواننده‌های خارج از کشور اشعاری از آن را خوانده‌اند.»

اشاره این مقام مسؤول به استفاده شاهین نجفی از برخی اشعار فاطمه اختصاری است که به گفته مسؤولان نشر نیماژ، در این کتاب آن آثار ارائه نشده‌اند.

با وجود این، رسانه‌های نزدیک به اصول‌گرایان می‌گویند این کتاب اشعاری توهین‌آمیز درباره «دفاع مقدس» (جنگ هشت ساله ایران و عراق) وجود دارد که همین مسأله باعث جمع‌آوری این اثر از سطح نمایشگاه شد.

۲۱ اردیبهشت [ثور] در مورد بیست و هشتمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، ایسنا خبر داد که از غرفه‌داران انتشارات «فصل پنجم» خواسته شده است دو مجموعه شعر از جمله «به احترام سی‌وپنج سال گریه نکردن»، سروده حامد ابراهیم پور، را در نمایشگاه عرضه نکنند. مرجعی که از ناشر این آثار خواسته است تا این کتاب‌ها را عرضه نکند، ارگان یا سازمانی خارج از حوزه مسؤولیت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است.

در این گزارش آمده است موضوع جمع‌آوری یک کتاب مجوزدار البته مربوط به امروز نیست و در روزهای قبل، دو کتاب از غرفه نشر روزنه، شامل رمان «من و سیمین و مصطفی»، نوشته شیوا ارسطوئی و کتاب «چرا ملت‌ها شکست می‌خورند؟» جمع‌آوری شد و با این که رئیس کمیته رسیدگی به تخلفات ناشران آن را تأیید کرد، اما دلیل آن عنوان نشد.

در همین حال شنبه نیز خبری مبنی بر تعطیلی ۲۹ غرفه نمایشگاه کتاب به صورت یک روزه منتشر شد. علاوه بر این که ۱۹ غرفه هم به صورت دائم تعطیل شدند. این ناشران که شامل نشرهای یوحنا (اندیشه مطهر)، هنرهای زیبا (ایده ایام‌زانکوه)، هنر اول، همگرا، وزراء، نسیم حیات، نامه پارسی، کاشف، عیوقی- عدن، شکوفه یأس، صالحان، جامعه شناسان، چاف، جام جوان، بوستان احمدی، ارگ نواندیش، شرکت تعاونی ناشران کرمان، دانوش و مزینانی هستند، ضمن تعطیلی یک روزه حق شرکت در نمایشگاه دور بعد را هم ندارند.

سیر نزولی تیراژ کتاب

کتابی که در کشوری مثل ترکیه ۱۰۰ هزار نسخه فروخته شده است، در ایران با فروش سه هزار نسخه پرفروش اعلام می‌شود!

نگاهی اجمالی به تیراژ کتاب در دهه ۶۰ و دهه ۹۰ نشان می‌دهد، با آن که جمعیت بیش از دو برابر شده و میزان باسواد نیز بالاتر رفته است، تیراژ کتاب در حوزه ادبیات داستانی (به عنوان ادبیات خلاق) از ۱۰ هزار نسخه به ۵۰۰ و حتا به ۲۰۰ نسخه کاهش یافته است. ایرانی‌ها در دهه‌های ۵۰ و ۶۰ شمسی نسلی آرمان‌گرا و خواهان تغییرات بزرگ و اساسی در زندگی شخصی و محیط پیرامون بودند. رفتار این نسل در همه زمینه‌های اجتماعی مانند مشارکت در فعالیت‌های گروهی و برنامه‌های ملی (شرکت در جنگ و...) بسیار بالاتر و داوطلبانه‌تر از نسل فعلی بود. نسل کنونی جامعه ایران، بی‌اعتماد به آینده و تا حدودی خودخواه است. جوانان امروز ایرانی می‌خواهند همه چیز را به سرعت و با کمترین هزینه به دست بیاورند و یا از کنار آن بگذرند. مهمتر از همه، عدم آزادی و فشار و اختناق سنگین نفس جوانان را بند آورده است.

نسلی که سرخورده از زندگی خویش، می‌خواهد به سرعت به همه چیز برسد و زمان را ساده از دست می‌دهد، بعید است به هنر مطالعه و تفکر عمیق توجه کند. طبیعی است چنین کسانی، وقت خود را به بطالت می‌گذرانند. وقتی هم به فکر مطالعه می‌افتند، تنها در شبکه‌های اجتماعی پرسه می‌زنند و به دنبال مسایل ساده و زودگذر هستند.

اما در همین شرایط نیز خانواده‌ها و معلمان می‌توانند در حد معینی بر افکار جوانان و رشد خلاقیت‌ها و کتابخوانی آن‌ها تأثیرگذار باشند. کسانی که کتاب خواندن بخشی از فرهنگ و زندگی‌شان است، به خوبی می‌دانند برای به دست آوردن هر چیز باید وقت و هزینه کافی صرف کرد. نوشتن و خواندن کتاب نمونه‌ای از این صرف وقت و هزینه بالاست. برای مثال، ادبیات خلاق به انسان کمک می‌کند که برای شناختن جهان، دقیق‌تر به همه چیز توجه کند.

تعداد کل کتاب‌های چاپ شده در ایران از ۲۲۸ میلیون و ۵۵۰ هزار نسخه در سال ۸۵ (نخستین سال دولت نهم) به ۱۹۸ میلیون و ۶۰۰ هزار در سال ۸۹ (نخستین سال دولت دهم) رسیده است.

وضعیت نشر کتاب در سال ۹۳ نیز ادامه روندی است که از مدت‌ها پیش آغاز شده و همچنان ادامه دارد. به عبارت دیگر هر سال، به رغم رشد جمعیت و افزایش تحصیل‌کردگان از تعداد کتاب‌هایی که برای مطالعه به آن‌ها عرضه می‌شود کاسته شده و این شرایط امکانی برای افزایش سرانه مطالعه فراهم نکرده است.

روند رو به کاهش تیراژ کتاب که با روی کار آمدن دولت یازدهم ادامه پیدا کرده، از واقعیت‌هایی است که وضعیت بحرانی نشر و کتابخوانی در ایران را آشکارتر می‌کند.

اولویت با کتاب‌ها و ناشران مذهبی است

وزارت ارشاد هر ساله تعدادی از کتاب‌های تازه منتشر شده را می‌خرد و به مراکز عمومی هدیه می‌کند. نحوه انتخاب این کتاب‌ها همیشه با اعتراض‌هایی رو به رو بوده است.

جعفر همایی، مدیر نشر نی، سال ۸۶ در نامه‌ای به معاون فرهنگی وزارت ارشاد «رویه خرید کتاب را ناعادلانه و شبهه‌ناک» خواند و انصراف خود را از فروش کتاب‌هایش به این وزارتخانه اعلام کرد. همایی با اشاره به فهرست خرید کتاب‌های وزارت ارشاد نوشت: «سمت‌گیری هیأت خرید ترجیح کتاب‌های مذهبی به سایر کتاب‌ها و ترجیح ناشران مذهبی به سایر ناشران را به وضوح نشان می‌دهد.»

بر اساس مصوبه شورای انقلاب فرهنگی وزارت ارشاد باید کتاب‌هایی را بخرد «که در جهت اعتلای فرهنگ، ارتقای سطح دانش و تعمیق مبانی و ارزش‌های انقلاب اسلامی باشند.» در سال‌های اخیر توجه به معیار سوم، یعنی نویسنده موظف شود تا کتاب‌های خود را در راستای تقویت اهداف و ایدئولوژی حاکمیت بنویسد، بیش‌تر بوده است. میزان خرید کتاب نیز درصدی از تیراژ است. به این ترتیب کتاب‌های ادبی که بسیاری از آن‌ها در تیراژ ۵۰۰ و ۲۰۰ تایی منتشر می‌شوند، اگر هم خریداری شوند به بخش بسیار کوچکی از کتابخانه‌ها می‌رسند.

اعتراف به آمارسازی درباره کتابخوانی

به گزارش خبرگزاری دولتی ایرنا، علی جنئی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی سیام شهریور امسال تیراژ متوسط کتاب در ایران را «نامناسب» خواند.

او اعتراف کرد: «برخی آمارهایی که در گذشته برای نشان دادن افزایش تعداد کتابخوانها مطرح می‌شد، آمارسازی بوده است.»

کتابسازی بلای دیگری است که دامنگیر نشر در ایران شده است. این معضل در حوزه انتشار کتابهای دینی و آثاری که با حمایت مالی دولت و نهادهای حکومتی منتشر می‌شوند، چشمگیرتر است.

شمار عنوان کتابهای حوزه دین در ۹ ماه نخست سال ۹۳، به نسبت مدت مشابه سال گذشته ۲۴ درصد افزایش داشته که بالاترین میزان در میان تمام حوزه‌هاست.

تیراژ متوسط کتابهای دینی نیز در سال ۹۳، تقریباً دو برابر کتابهای ادبی، و اندکی بیش از ۳۱۰۰ نسخه است. بسیاری از این کتابها برای تولیدکنندگان سودآور هستند اما به طور مجانی پخش می‌شوند و در چرخه اقتصاد نشر نقشی ندارند.

یکی از این کتابها «دست پنهان» نام دارد که موضوع آن «نگاهی به تاریخچه و مبانی فقهی و بازناتبهای قمزنی در افکار عمومی و رسانه‌های بین‌المللی» ذکر شده است.

«دست پنهان» در سال ۱۳۸۶، در تیراژ صد هزار نسخه چاپ و در آستانه ماه محرم میان مردم و در هیأت‌های عزاداری توزیع شد. این کتاب یک سال بعد به چاپ هشتم رسید و ویرایش تازه‌ای از آن در ۱۳۰ هزار نسخه و به صورت رایگان پخش شد.

این گونه کتابها و جزوه‌های دعا و امثال آن که در تیراژ وسیع منتشر می‌شوند تعداد عنوان‌های هر سال و شمارگان کل کتاب را افزایش می‌دهند اما در مطالعه واقعی سهم چندانی ندارند.

فقر و فلاکت کتابخوانی و کتابخانه‌های عمومی ایران

کتابخانه‌های عمومی ایران با کمبود شدید کتاب جدید روبه‌رو هستند. معاون توسعه مدیریت و منابع انسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی گفت: سرانه مفید برای هر فرد کتابخوان در ایران ۱۵ سانتی متر مربع است که بسیار ناچیز است. تمایل به عضویت در این کتابخانه‌ها و مراجعه به آنها نیز بسیار اندک است. ایران به لحاظ تعداد اعضای کتابخانه‌هایش در قعر جدول‌های جهانی قرار دارد.

کم‌رغبتی جمعیت ۵۳ میلیونی ایرانیان باسواد به مطالعه، در تیراژ نازل کتابها قابل مشاهده است. کم‌کاری و کم‌توجهی مسئولان را نیز می‌توان در وضعیت کتابخانه‌ها دید.

به گزارش خبرگزاری کتاب ایران (ایبنا) بر اساس آمار ارائه شده از سوی اداره کل برنامه‌ریزی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور مبنی بر آخرین وضعیت کتابخانه‌های عمومی تا پایان مرداد [اسد] ۱۳۹۳، گزارش زیر ارائه می‌شود:

بر اساس این گزارش تعداد کل کتابخانه‌های کشور تا پایان مرداد سال جاری به ۳۱۷۲ باب رسیده که از این میان ۲۱۸۲ کتابخانه نهادی، ۹۶۵ کتابخانه مشارکتی، و ۲۵ کتابخانه مستقل هستند.

در آمار منتشر شده، تهران با ۲۹۴ باب کتابخانه بیش‌ترین کتابخانه عمومی در کشور را در خود جای داده است که از این تعداد ۱۳۷ کتابخانه نهادی، ۱۵۴ کتابخانه مشارکتی و تنها ۳ کتابخانه مستقل هستند. سپس اصفهان با ۲۷۴ باب کتابخانه و خوزستان با ۲۱۵ باب کتابخانه در رده دوم و سوم قرار دارند.

کمترین تعداد کتابخانه‌های عمومی در استان ایلام با ۳۵ باب کتابخانه قرار دارد که از این تعداد ۳۰ کتابخانه نهادی و ۵ کتابخانه مشارکتی هستند؛ قزوین با ۴۸ و قم با ۵۱ باب نیز در رده‌های بعدی کمترین کتابخانه عمومی در کشور قرار دارند.

در بخشی از این آمار که به ارائه درصد توزیع خدمات اینترنتی در کتابخانه‌های عمومی در استان‌های مختلف اشاره شده، استان البرز با ۱۰۰ درصد ارائه خدمات اینترنتی در کتابخانه‌های نهادی و ۱۳/۹ درصد در کتابخانه‌های مشارکتی بیشترین درصد خدمات اینترنتی در کتابخانه‌های عمومی را به خود اختصاص داده است. به طوری که هر ۳۴ کتابخانه نهادی استان البرز و همچنین ۵ کتابخانه از ۳۶ کتابخانه مشارکتی این استان ارائه‌کننده خدمات اینترنتی به مراجعان خود هستند. همچنین آذربایجان غربی و آذربایجان شرقی نیز در رده‌های دوم و سوم قرار دارند. این در حالی است که تهران با وجود دارا بودن بیشترین کتابخانه عمومی در کشور، با کمترین درصد ارائه خدمات اینترنتی در آخرین رده این جدول قرار گرفته است. به طوری که از ۱۳۷ کتابخانه نهادی استان تهران، تنها ۶ کتابخانه و همین‌طور از ۱۵۴ کتابخانه مشارکتی این استان، تنها ۱۲ کتابخانه در حال ارائه خدمات اینترنتی به مراجعان خود هستند. بعد از تهران کهگیلویه و بویراحمد در رده‌های بعدی کمترین درصد توزیع خدمات اینترنتی قرار دارند.

لازم به ذکر است که ۵۷ درصد کتابخانه‌های نهادی کشور و ۱۸ درصد کتابخانه‌های مشارکتی دارای خدمات اینترنتی برای مراجعان خود هستند.

در همین راستا و به علت افزایش تعداد کتابخانه‌ها به ۳۱۷۷ کتابخانه، تعداد کتابداران ۶۰۴۷ نفر رسیده است. گزارش آماری ارائه شده توسط اداره کل برنامه‌ریزی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور نشان می‌دهد که اعضای کتابخانه‌های عمومی از شهریور سال گذشته تا پایان شهریور امسال بالغ بر ۴۷ میلیون و ۴۴۰ هزار و ۹۱۷ نسخه کتاب امانت گرفته‌اند. همچنین ۷۱ میلیون و ۸۳۶ هزار و ۳۳۶ مراجعه در طول ۱۲ ماه به کتابخانه‌های عمومی کشور مراجعه کرده‌اند.

مطابق سند چشم‌اندازی که سیاست‌های کلان حکومت اسلامی را مشخص می‌کند، اعضای کتابخانه‌های عمومی ایران باید تا سال ۱۴۰۴ به ۲۰ میلیون نفر رسیده باشد. برای رسیدن به چنین موقعیتی لازم است استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌های عمومی تقریباً ۲۰ برابر شوند و تعداد کتابخانه‌ها و امکانات‌شان نیز به همان نسبت افزایش یابد. به علاوه سانسور ملغی گردد. با وضعیت امروز، و با توجه به تجربه سال‌های اخیر، دست یافتن به چنین هدفی اگر غیرممکن نباشد به یک معجزه نیاز دارد.

تهران به عنوان پایتخت و نماد فرهنگی ایران با ۰/۶۷ مترمربع فضای کتابخانه‌ای و ۱۲ کتاب به ازای هر یکصد نفر فقیرترین استان کشور است.

کتابخانه شهر برلین، با حدود سه میلیون و ۴۳۱ هزار نفر جمعیت، ۲۲ میلیون و ۸۰۰ هزار جلد کتاب و سند را در خود جا داده و تازه تنها کتابخانه پایتخت المان نیست. کتابخانه‌های تهران با ۱۲ میلیون جمعیت روی هم رفته یک میلیون و ۳۴۲ هزار کتاب دارند. به نظر می‌رسد هدف‌هایی که حکومت اسلامی در این زمینه برای خود تعیین و اعلام می‌کند علاوه بر نازل بودن کیفیت و کمیت کتاب‌ها، هیچ ارتباطی با واقعیت و امکانات موجود ندارد.

ادامه دارد